

Adósságrendezés

Lekció: 2Móz 22/Textus: Lk 19,1-10

2017. november 19.

Kedves Testvérek! Sejtjük, vagy tapasztaltuk, hogy mennyire nem jó dolog adósnak lenni! Aki volt már az, vagy még most is az, pontosan tudja, miről beszélek. Bár sokféle formája van az adósságnak (akár szükségből, akár felelőtlenül, akár önhibáján kívül is válhat valaki adóssá vagy eladósodottá), van egy közös bennük. Az adós embert a tartozás mértékétől, formájától függően egy nap előtti egy furcsa, fagyott érzés, bénultság: nem vagyok a magam ura. Nem tehetek, amit szeretnék. Van rajtam egy teher, egy súly, ami túl van a határainon, ami veszélyes, ami kontrollálhatatlan, ami félelmetes. Az adósság felerősíti létbizonytalanságunkat, mindenféle egzisztenciális félelmeinket, s a kétséget saját magunkban, szélsőséges értelemben az élet értelmében is. Sokszor azt gondoljuk, hogy adósnak csak úgy lehet lenni, hogy az embernek nincs pénze, sok hitelt vesz fel és törleszt, ahogy tud. A mai Igénkben Zákéus adós, miközben roppant gazdag. Egy ember, akinek bejött az élet, szedhet, szerezhet, amennyit tud, harácsolhat, birtokolhat, halmozhat, bebiztosíthatja magát: mi adhat ennél nagyobb boldogságot és fellélegzést az életben? Eközben nem boldog, nem szabad, hanem adós. Tartozik. Mert gazdagsága mások elnyomásával és kizsákmányolásával gyarapszik. Biztonságérzete hamis, üres, elveszett, kítaszított, megvetett ember. Szomjas. Éhes. Kiszolgáltatott óriási vagyonának, aminek pont biztonságát kellene adnia... Ez a vagyon ugyanis nem diszkrét, nem lojális hozzá, ez a vagyon beszél, fecseg, árulkodik: ellene, róla, gyarapodásának módjáról. Mindenki tudja.

A reformáció sorozatban ma e történet kapcsán az egyén személyes átformálódása, a mély, benső, lényegi változás és annak következményei lesznek előttünk az Igében. Egy individualista kultúrában, amilyen a miénk ez az első kérdés sokszor a hit kapcsán: hogy érint ez engem, hogyan tudok ehhez én kapcsolódni, hol szól ez rólam? A reformáció sorozatban nem ez volt az első, de megkerülhetetlen az átformálódás egyéni útja, hiszen az Ige is beszél több helyen róla. Az egyén fontos, de nagy veszély a kizárólagossá válása a mi kultúránkban.

I. Ismert történet és a reflexek.

Zákéus története egyike a legismertebb, gyerekeknek is leggyakrabban tanított bibliai történeteknek. Az egyéni változás, a pontszerű megtérés, a látványos változás példatörténete. Lehet, az a nehéz neked, hogy ismertnek van minősítve a történet, miközben te most hallod először. Nyugodj meg, bizonyos szempontból előnyben vagy azokkal szemben, mint akik már sokszor hallották. Egy kevésbé ismert részlet talán, hogy a történet Lukács evangéliumának külön anyagai közt szerepel. A külön anyag az a rész az evangéliumban, ami nem szerepel a másik háromban. Általánosságban elmondható, hogy Lukács evangéliumának külön anyagai egy irányba mutatnak: milyen nagy szeretettel fordult Jézus a bűnösökhöz (7, 36-50), vámszedőkhöz (18,9-14) valamint a megfeszített gonosztevőhöz (23, 40-43). A történet szoros kapcsolatban áll a megelőző és a következő részekkel, melyekben Jézus királyi igényét fejezi ki. Lukács, aki feltehetően orvos volt, különös szociális érzékenységgel rendelkezett nem csak

a betegek, de a társadalom számára marginalizált emberekkel, csoportokkal. Nem csoda, hogy a vámszedő történetének feljegyzése is fontos a számára.

II. Drámaiság

Zákeus története a klasszikus bibliodráma történet. A bibliodráma, ahogy sokan tudjátok, egy számomra nagyon kedves módszer arra, hogy megjelenítsük a bibliai történeteket, belebújva a szereplők bőrébe, lehetőséget kapva az Ige erejének cselekvésben történő megtapasztalására is. Zákeus történetében minden megvan, ami a jó bibliodrámahoz kell. Egyébként általában véve is rendkívül drámai: **Van főhős:** Zákeus, aki fővámszedő volt, a Római Birodalom szolgálatában állt. A saját népét zsákmányolta ki, hiszen a birodalomnak az évi adott vámmal kellett elszámolnia: ha többet szedett be, az a saját nyeresége maradt. Jerikó fontos kereskedelmi központ, bizonyára jó üzlet volt itt fővámszedőnek lenni. Elképzelhető, a vámszedői munkával együtt járt a megvesztegetés és minden egyéb tisztességtelenség. Jó kis karakter, igazi megosztó személy. **Van spontaneitás** és felsőbb rendezés: Jézus Jerikón megy át, nem véletlenül halad arra, megy Jeruzsálembe, az egész élettörténete, küldetése a tetőpont felé halad. Ezen az úton pedig, szinte „véletlen” ott egy vámszedő. **Vannak nagy ellentétek** a történetben: Ott van az óriási ellentét a tiszta és szent rabbi, a tanító, Jézus és a szinte tisztátalan, erkölcstelen vámszedő között. Egymásnak feszülő csoportok: a sokaság, aki követi Jézust és mindenfélét gondolnak róla; aztán a sokaság, aki megveti Zákeust és értetlenkedik a mesteren. Aztán az alacsony ember nagy gazdagsággal, Jézust ámuló és követő – majd nem értő sokaság, kapzsi majd nagylelkűvé váló ember, rabbi és vámszedő közössége. **Megvan a humor**, a komikus elem: a fára mászó alacsony ember, aki nem lát a tömegetől, aki azt hiszi, elrejtőzhet, de lelepleződik. Megvan a szükséges érzelmi paletta: meglepettség, öröm, váratlanság, értetlenség, düh, öröm, beteljesülés, megbánás, reménység. **Van** a történetben **egy csomó szimbólum:** a Jézust látni akaró ember, az adósság és elengedés rendkívül összetett dinamikája Isten és ember viszonylatában egyaránt, a ház, a közösségvállalás, a nagy vacsora, a törvény betartására való hivatkozás az előtt, aki betölteni jött a törvényt. **Van valódi jellemformálódás:** Zákeusban hihetetlen belső változás megy végbe. Üdvössége lesz, új identitást kap: Ábrahám fiának nevezi Jézus, aki maga is Ábrahám fia, és aki meghalni jött Ábrahám fiáiért (is). **Van katarzis:** a szó igazi értelmében vett megtisztulás, megtisztítás, újjászületés. **Van bölcs mondás, konklúzió:** „Mert az Emberfia azért jött, hogy megkeresse és megtartsa az elveszettet.” Mi kell még? Annyira jól lehet beszélgetni, elmélkedni e történet csodálatos szerkesztéséről, drámaiságáról és üzeneteiről! Arra hívlak most titeket, hogy a történetben figyeljünk most először is a feszültségre, másodsor pedig arra, hol szólhat mindez rólunk?

III. Feszültség

A történetben, és általában az evangéliumi történetekben lévő feszültség elsősorban nem irodalmi eszköz, nem drámai elem, hanem sokkal mélyebben rejlik a szövegben. Sokkal távolabb is hat az ebben megjelenő feszültség és nem is oldódik fel teljesen a történet végére.

- **Jézus úton Jeruzsálembe betér Jerikóba és megáll - Zákeusért.** Nem megy tovább. Megszakítja útját, mert keresni s megtalálni jött. Dolga van itt: pont valaki olyannal, aki nem érdemelné meg, aki nem szolgált rá, akiért nem éri meg megállni! Pont érte jön, pont őt méltatja szóra, aki egy csaló, tolvaj, egy érdemtelen, méltatlan... miért nem egy beteg, egy olyan ember,

akivel lehet szimpatizálni, aki megérdemli, aki sokat szenvedett már ahhoz, hogy végre megszabadulhasson... FESZÜLTSEÉG: Jézus olyan valakihez jön, aki rászorul a kegyelemre, de egyáltalán nem érdemli meg. S tudjuk, érezzük, hogy ezen keresztül tanít: megmutatja: ez az elveszett ember. Ez az ember. Érte jöttem. Érte megyek majd tovább Jeruzsálembe meghalni az úton...

- A feszültség azonban fokozódik akkor, mikor **nem csak megszólítja ezt az embert, hanem egyenesen a házába megy!** Ez egy nagyon megtisztelő dolog volt egy rabbi részéről, pláne a Mester részéről. A Messiás bevonul Jerikóba és a vámszedő házába megy! Hát ez botrány! Közösséget vállal ezzel az emberrel, akinek az asztala körül könnyen lehet, hogy más hasonló érdemtelen és méltatlan emberek voltak.

Gondoljunk bele, micsoda feszültség van ebben a jelenetben: Jézus belép Zákeus házába. Oda, ami ki tudja, milyen pénzből épült. Ahol milyen tisztességtelen pénzből van minden, ahol kis túlzással minden lopott, kicsalt holmi, ahol az ételt, amit felszolgálnak, abból a pénzből vették, ami másnak a kára... ide jön be és eszik, közösséget vállal Jézus...

Micsoda feszültség és micsoda diadal ez: a Valódi Király bevonul ebbe a házba és győzelmet arat a hamis istenek, a bálványok és a szegény fölött: mert Ő valóban Úr!

- S ha ez még nem volna elég: jön **egy aránytalan felajánlás**. Zákeus a szegényeknek adja vagyona felét, és visszaadja a kizsarolt pénz sokszorosát. Ami Zákeus házában történik, az a gazdag ifjú esetének ellentéte: Zákeus önként mond le vagyona feléről, majd olyan jóvátételt ajánl fel, amely messze túlszárnyalja a törvény előírását (a törvénytelenül elvett értéket 20% kamattal kellett visszatéríteni Lev 6:2kk.). Ha túllátunk azon az első reakción, hogy ez egy hirtelen fellángolás volt, egy át nem gondolt döntés, akkor megláthatjuk, hogy ez itt az igazi megtérés. Az, mikor az ember nem csak szavakkal megvallja hibáit, bűneit, hanem azt, a belső változás nyomán, Isten iránti hálából ténylegesen helyrehozza azt, ami rajta áll. A jóvátétel nem az üdvösség megszerzéséért folyik, hanem az elnyert üdvösség, megbocsátásból fakadó öröm és hála táplálja. Zákeus vallomást tesz Jézusnak, akit immár "urának" tekint szemben a korábbi urával, a pénzzel és hatalommal. Előtte arra kötelezi magát, hogy változtat életvitelén, és elégtételt ad igazságtalanságaiért (8. v.). S minthogy igaztalan tettei végső fokon azokat sújtották, akik a társadalmi ranglétra legalsó fokán vannak, azaz a szegényeket, visszaszolgáltatja nekik, amitől megfosztotta őket: vagyonának felét átadja nekik.

- S végül itt van a **"ma"** feszültsége. Ez a „ma”, amelyre Jézus utal, nem kronológiai megjegyzés, hanem az üdvösség útjának egyik szakaszát jelöli, amelyet Jézus Názáretben nyitott meg (vö. 4, 18-22). Ez a „ma” tart még. Az idő lelassul és mindenkit hív, amíg tart az a „ma”, miközben tudható, hogy egyszer véget fog érni! Itt és most „ma” van, amiben üdvösség van, áldás és élet.

IV. Rólunk szól

Könnyű az Ige alapján általános igazságokat levonni, vagy épp nagyon instant, épp aktuális felszínes vezetéseket, válaszokat keresni. Ezzel szemben hiszem, hogy afelé vegyük az irányt, fordítsuk figyelmünket arra, hogy a történet nekünk szól, rólunk szól és minden elemével, minden részével meg akar Isten szólítani általa. Folyamatokra akar rámutatni és minden részletével hív, kimozdít és megszólít, kiszólít mindabból, amiben vagyunk.

A drámaiság ugyanis nem csak a történetben feszül, hanem kiárad belőle, itt van köztünk, a szívünkig ér. Ez Istennek a drámai, valóságos, cselekvő jelenléte, ami ma is, most is szembesít minket ennek a történetnek a nyers valóságával, súlyával és örömeivel.

1. Elveszettség

Az első dolog az elveszettség kérdése. Nem elméleti, hanem egészen konkrét értelemben... Az elveszettségé, ami nem akaraterő vagy érdem kérdése, ahogy erről sokszor beszél Jézus („Aki meg akarja tartani az életét, elveszti...”)

Hányféleképpen lehetünk elveszettek? Tulajdonképpen annyiféleképpen, ahányfélék vagyunk. De leginkább háromféle módon: Aki szinte sosem éli ezt meg. Aki ritkán, alkalmanként éli meg: pillanatnyi „elveszések”, mélyrepülések formájában. A konstans elveszett pedig mindig ebben él. De miről van szó a történetben? Nem az ember megéléséről, tapasztalatáról, hanem az alap állapotáról. Sokkal többről, mint először gondolnánk: arról, ami akár az érzéstől teljesen független! A mély, talán észre sem vett elszakadástól, izolálódástól Istentől... A bűn hatalmáról, a jó és rossz összemosódásának tébolyáról, a létértelmenlenségről, amibe beleszületik az ember. Az önmagát felemésztő, maga ellen forduló kultúránkról, a fogyasztói emberről, aki önmagát s utódait pusztítja boldogságát keresve (Hallottátok már, hogy a Biblia szerint az ördög embergyilkos volt kezdettől fogva... látjátok a munkáját mindebben?)

Testvérek, az elveszettség azt jelenti, hogy megfagyunk a dermedt hidegben és sötétben a táborból messze, egyre távolodva. Azt hisszük, hogy tartunk valamerre, hogy közeledünk, de közben másik irányba tart az életünk: távolodunk mindattól, ami a valódi életet jelentené a számunkra. Ez az elveszettségünk. Nem csak egyenként, de közösségileg, társadalmilag is elveszettek vagyunk, ha Isten nem könyörül meg rajtunk! És újra és újra visszasüllyedünk ebbe az állapotba és elveszünk... De tudjátok, mi Isten válasza az elveszettségünkre? Megkeres! Terve van és végre is hajtja azt: nem marad ez így! Hadd éljek a korábbi képpel: ezért küldte Jézust, hogy utánunk jöjjön eltévedtségünkben és visszavezessen a táborba, a tűz köré, az asztalhoz, ahol élet van, örök élet és megmaradás. Ennek pedig az volt az ára, hogy egyszer neki, aki sosem volt elveszett, át kellett élnie a teljes kiteszítottságot az Atya közeléből, a biztonságból, és a külső sötétségben meg kellett fagynia értünk és helyettünk! Ezért nem kell nekünk ezt sosem átélni, ha belátjuk: Jézusra van szükségünk!

2. Hogy vonatkozik ránk az adósság rendezés?

Mit jelent ez számunkra? Komolyan felmerülhet a kérdés: rendben, az elveszettséggel még csak tudunk mit kezdeni, de mi van ezzel a felajánlással, jóvátétellel, ami megjelenik a történetben? Fontos, hogy semmiképp sem érdemszerző jó cselekedetéről vagy moralizáló tettekről van szó. A belső átformálódásból fakadó helyreállításról. Ha ugyanis tényleg átélted, ha érzed a súlyát, ha megnyertél Jézusban mindent, ha nem érzed, hogy ezért teljesítened kellene, akkor arra hív ez a történet, hogy:

- Add vissza, ami nem a tiéd. Sokféle dolgot lophattál már az életben, ami nem a tiéd... és ezt csak Isten tudja és te. Add vissza. Ha nem tudod visszaadni annak, akitől elvetted, add vissza annak, aki rászorul...
- Add vissza azt, amit elvettél, kizsaroltál, kimanipuláltál valakitől. Amit kiügyeskedtél, amit akár más is megtesz. Amivel csaltál. Add vissza, hogy szabad lehess arra, amire az

Ige hív: „senkinek semmivel ne tartozzatok, csak hogy egymást szeressétek!” (Róm 13, 8)

- Kérj bocsánatot, mert ez is az adósság rendezésének része! Állítsd helyre a kárt, amit okoztál, kérj lehetőséget arra, hogy helyreállítsad, ami rajtad áll! Ne feledjük az adós szolga példázatát sem: bocsáss is meg! Tovább kell adni a bocsánatot, nem tarthatod fent más felé a tartozást!
- Hogyan lehetne jelen a világban rajtad keresztül Isten igazságossága, az evangélium valósága jobban? Erre hív most Isten, ez az igazi drámai történés, érzed-e, érted-e?
- Akit elhanyagoltál, arra figyelj oda, amit eddig nem tettél meg másért, tedd meg, amit magadnak tartogattál, oszd meg, mert erre kaptad az Istentől!
- Lehet, hogy valakitől „elloptad a szárnyait”, mikor nem bátorítottad, mikor lehúzó, demotiváló voltál vele szemben...
- Lehet, hogy más jó hírét loptad el a szavaiddal, hazugsággal; vagy épp az örömét a keserűségeddel...

Készek vagyunk-e minderre? Az elveszettség helyreállása: a megtaláltság, egyéni átformálódás és a „jóvátétel”, a helyreállítás! Elveszettnek érzed magad? Sejtéd? Dereng? Jó híreim vannak! Nem érzed magadat különösen annak (ez nem a belső egyensúlyt vagy megbékéltséget jelenti...) – nem lehet segíteni rajtad... hacsak... hacsak Isten nem könyörül rajtunk. Reménységünk, hogy „...az Emberfia azért jött, hogy megkeresse és megtartsa az elveszettet.” Zákheus nevének jelentése: „az igaz, a tiszta”. Adósból, elveszettből azzá lett, amilyen nevet Istentől kapott: a Bárány vére által tisztává, igazzá, megtalálttá, szeretetté, megbecsületté. Hogy ebből a forrásból fakadóan szerethessen, megbecsülhessen, tisztának és szépnek lásson másokat is. Jézus szemével, aki megfizette érte a kifizethetetlen árat. Ez a mi utunk. Ezt készíti nekünk Isten. Ez a reformáció. Ámen!

(Thoma László)